

ISTENEM, ADD, HOGY NE ÍTÉLJEK

Jak 4,11—12

A mai nappal kezdődően a keresztény ember olyan úton indul el, amelyet nagybőjtnek nevezett el az egyház, de amelyet ma az önvizsgálat és lelki számvetés útjának is mondhatunk. Ez annál is inkább helytálló, mert a bőjtölés gyakorlatához sok félreértett, külsőséges, látszatmagatartás tapadt már az ószövetségi időkből. A próféták figyelmeztetően fordultak a látszatnak élő s ugyanakkor Istennek szívbe írt törvényeit semmibevevő kortársaikhoz. Ézsaiás így beszélt: „Hiszen pörölve és veszekedve bőjtöltök, sőt bűnösen ököllet verekedve... Ilyen az a nap, amelyen az ember lelkét gyötri? Ha lehajtja fejét, mint a káka, zsákba öltözik és hamut szór maga alá, azt nevezed bőjtnek, és az Úr kedves napjának? Nekem olyan bőjt tetszik, amikor leoldod a bűnösen fölrakott bilincseket, kibontod a járom köteleit, szabadon bocsátod az elnyomottakat és összetörsz minden jármot! Oszd meg kenyeredet az éhezővel, vidd be házádba a szegény bújdosókat, ha meztelent láatsz, ruházd fel, és ne zárkózz el testvéred elől“ (Ézs 58, 4—7).

Sok századdal később eljött Jézus az „idők teljességében“, s ugyanazt a prófétai vonalat vitte tovább, amikor ezt tanította: „Amikor pedig bőjtöltök, ne nézzetek komoran, mint a képmutatók, akik eltorzítják arcukat, hogy lássák az emberek bőjtölésüket. Amikor pedig te bőjtölsz, kend meg a fejedet, és mosd meg az arcodat, hogy bőjtölésedet ne az emberek lássák, hanem az Atyád...“ (Mt 6, 16—18).

Tőlünk is ezt kéri és várja Isten. Ezért hívlak ma önvizsgálatra a Jakab levélből vett üzenettel, mert ő az, aki Jézus tanítása szellemében, cselekvő hitet, helyes vallásos életvitelt és magatartást kér tőlünk. Olyan etikai kereszténységet akar, amely szabad a külsőségektől és lelkiismeretében elkötelezte magát a „szabadság törvényéhez“, s a szeretet nagy parancsolata alapján szorgalmazza a gyümölcstermő életet, az élő hitet.

Üzenete sohasem volt időszerűbb, mint éppen napjainkban. A nyelv bűneire irányítja figyelmünket, a szóval való vétkezésre, ill. az emberi nyelv egyszerű ajándékával való visszaélésre.

Az ítékezés, a másik ember bírálata, sőt rágalmazása az elbizakodottság jele, mivel a rágalmazó, megítélő, befeketítő szó csak kifejezési formája annak a lelkületnek, ami mögötte van. S ez a lelkület a szeretetlenség, a másik ember, a testvér ellen forduló magatartás. Az ilyen ember magát mindig a másik fölé helyezi. Csak önmagát tartja igaznak, tisztának, tökéletesnek, mindenki más hibázik, téved — ő tévedhetetlen. Az ilyen emberrel nem lehet vitatkozni, hiszen csak a saját véleményét ismeri el, a másét soha. Az ilyen magatartás mindig ellenszenves, mert végülis lehetetlenné teszi az emberi együttélést. Különösen ellenszenves azonban az ilyen magatartás a vallásos emberek között, akik keresztényeknek tartják magukat.

Jézus példázata a farizeusról és vámszedőkről (Lk 18,9—14), szemléletesen fogalmazza meg a maga kegyességében elbizakodott ember szeretetlen és irgalmatlan ítélezését mások felett: „Isten, hálát adok ne-

ked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember: rabló, gonosz, parázna, vagy mint ez a vámszedő is.“ A vallásos elbizakodottság, amely sokszor az igaznak vélt hit göggyével párosul, mindig Istenre hivatkozik, az ő nevével szájában emeli magát a többi ember fölé.

Jézus ezt határozottan visszautasította, mint megengedhetlent és türheterlent. O arra tanított és adott példát, hogy „aki naggyá akar lenni köztetek az legyen szolgátok... Mint ahogy az Emberfia sem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem hogy ő szolgáljon...“ (Mt 20, 26—28).

A megszólás, mások ítéletése, becsmérlése, rágalmazása vétkeiben nem az a döntő, hogy vajon van-e valami igazság ebben az ítéletben, hanem a magatartás irányulása, a felülről letele irányuló mozdulat, és magunk mindenki fölé helyezése. Emberi mérték szerint a farizeus talán joggal tarthatta magát különbnek a vámszedőnél, akit hontitarsai megvetettek, mert az elnyomó római hatalom szolgálatában állott. Nagy tevedése azonban az volt, hogy Isten színe előtt is érvényesíteni akarta igaz voltát. Pedig Isten csak azokat magasztalja fel, akik megalázzák magukat. Jobban oda kellene figyelnünk erre a jézusi figyelmeztetésre.

Jakab úgy látja, hogy aki embertársa, felebarátja ellen szól, őt rágalmazza és megítéli, valójában a törvény ellen szól, a törvényt ítéli meg. Isten törvényere kell itt gondolnunk, amelynek tükrében mindannyian egyképpen és egyforma ervényességgel gyarló emberek vagyunk. Aki magát telebarátja fölé helyezi, az semmibe veszi Isten törvényének egyetemese érvényét, s valójában föléje helyezi magát annak is, aki a törvényt adta, Istennek. „Ne ítéletek, hogy ne ítéltessetek! Mert amilyen ítélettel ítélték, olyannal ítéltettek; es amilyen mértékkel mérték, nektek is olyannal mérnek. Miért nézed a szálkát atyádfia szemében, a magad szemében pedig miért nem veszed észre még a gerendát sem?“ (Mt 7,1—3). Isten aza mind az egyéni, mind a közösségi élet és erkölcs normáit, s ő kéri azokat számon.

„Ki vagy te?“ kérdezi Jakab, s nemcsak a levelét olvasó kortárstól, hanem tőlünk is, személyesen nekünk szegezve a kérdést. Minek véljük magunkat, hogy elbizakodottságunkban, és igazságunk göggyében a magunk számára igényeljük mások megítélésének jogát. Megdöbbenő és magunkra eszméltető Jézus hasonlata a szálkáról és a gerendáról. Istent nem tudjuk megtéveszteni és becsapni.

Az ilyen magatartás forrása itt is, mint olyan sok más esetben, a szeretet hiánya. A szeretet ugyanis „türelmes, jóságos; a szeretet nem irigykedik, nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. Nem viselkedik bántóan... nem rója fel a gonoszt. A szeretet mindent elfedez“ (1 Kor 13, 4—7). A szeretet himnuszának e néhány mondata pozitív ellenpéldája a Jakab által kifogásolt magatartásnak. Mindenekelőtt tehát szeretetünket kell mérlegre tennünk, s annak őszinte kiértékelésében kell keresnünk egy új együttélési magatartásforma lehetőségét. Az az ember, aki a törvényt bírálja, valójában Isten vallás-erkölcsi világrendjével száll szembe. Kétségbe vonja azt, hogy Istennek van igaza, és elfelejti, hogy Isten nemcsak szeretet, de ő maga az igazság is.

Végül az ilyen ember elfelejti azt is, hogy mindnyájan útítársak vagyunk, útban a jóságos, de igazságos Isten felé. Már csak ezért is azon kellene lennünk, hogy egymással ne perlekedjünk, egymást ne vádoljunk, hanem mielőbb béküljünk meg egymással, míg az úton vagyunk. Istenre találni s vele a szeretet közösségében élni, csak megbékélt szívű ember

tud. És végső soron ez a feltétele és biztosítéka is egyben, a mi testvéri együttélésünknek is.

Az egymás megszólásának, az ítéletésnek és rágalmazásnak vétke különösen akkor fenyegeti az életet, egyéni és közösségi vetületében egyaránt, amikor a történelem fordulópontjához érkezik. Mi most ilyen korban élünk. Az új mindenképpen érvényesülést, kibontakozást igényel, és meg is van hozzá minden joga. De nem szabad elragadtatnunk magunkat felebarátaink megítélésében, abban, hogy ki lehet méltó hordozója és letéteményese egy igazabb jövőnek. A történelem egyedüli ura Isten, s az ő vallás-erkölcsi világrendje az az alap, amelyre fel lehet és fel kell építeni egy biztonságos, szabad, demokratikus társadalmat és boldog egyéni életet. De ehhez mindenekelőtt szerető szívű, békés lelkületű emberekre van szükség, akik ítélezés helyett, szolgálni akarnak és tudnak egymásnak.

„Ki vagy te?“ feszül nekünk Jakab kérdése a bőjti önvizsgálat ez időszakában. Próbáljunk őszintén válaszolni, hogy becsülettel megállhassunk Isten és ember előtt. Ámen.

KOVÁCS ISTVÁN S.

TESTVÉRNEK LENNI A KÖZÖS EURÓPAI HÁZBAN*

Róm 12,15

Az emberiség szellemtörténetének csúcsa és kétségtelenül legmagasabb pillanata, midőn Isten teremtett világában először megfogalmazódik, — hogy minden korok ember-lelkébe belecsendüljön — a jézusi örömmüzenet. Ennek az örömmüzenetnek a lényege, hogy *egy* az Isten, aki szeretet, aki kivétel nélkül minden ember-teremtényét — gondviselő Atyaként — gyermekeként szereti. Ha pedig egy Atyának vagyunk a gyermekei mind, akkor mi mindnyájan *testvérek* vagyunk!

Pál apostol a gyakorlati keresztény életvitel tanítója így fogalmazza meg az embertestvériség — ember és ember között minden válaszfalat ledönteni hivatott — nagy eszméjét: „...mindnyájan Isten fiai vagytok... tehát nincs többé sem zsidó, sem görög, nincs sem szolga, sem szabad, nincs sem férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok...“ (Gal 3,26—28). Embert az embertől nem szabadna elválassza senki és semmi. Ha az élet mégis szakadékokat nyit, öröket vet közénk, vagy elválasztó korlátokat és falakat emel, akkor nekünk szeretettel kell a szakadékok fölött hidakat emelni, szeretettel kell a korlátokat és válaszfal-

* Elhangzott január 16-án este, az okiándi unitárius templomban tartott ökumenikus istentiszteleten, francia testvéreink részvételével.